

7242 SAYILI KANUN SONRASI HÜKÜMLÜLERİN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARINA AYRILMALARI

Relocation to the Open Penal Execution Institutes of the Convicts in Accordance With the Law No 7242

Orhan ÖZDEMİR*

Özet: Hükümlüler ceza infaz kurumlarında buldukları sürece, özgürlük dışında, en temel insan haklarından yararlanmaya devam ederler. Açık ceza infaz kurumları temel haklardan yararlanma, dış dünya ile iletişim ve hükümlünün yeniden topluma kazandırılmasında çok önemli avantajlar sağlayan tesislerdir.

Açık ceza infaz kurumlarına ayrılmak, kapalı ceza infaz kurumlarındaki iyi halli hükümlülere tanınan bir ödül sistemidir.

7242 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler, özellikle COVID-19 salgını nedeniyle verilen izinler göz önüne alındığında, hükümlülerin açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaları daha da önem kazanmıştır.

Hükümlülerin açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaları idare ve gözlem kurulu kararı ile yapılan bir işlemdir. Ancak 7242 sayılı kanun değişikliği ile bazı suç tipleri bakımından idare ve gözlem kurulu kararının infaz hakimi tarafından onaylanması usulü getirilmiştir. Ayrıca salgın süreciyle birlikte henüz açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları oluşmayan hükümlülerin bir yıl erken açık ceza infaz kurumuna gönderilmesi imkanı da hükümlüler bakımından çok önemli bir düzenleme olmuştur

Anahtar Kelimeler: Açık ceza infaz kurumu, 7242 sayılı Kanun, iyi hal, topluma kazandırma, COVID-19 salgını, izin hakkı

Abstract: The convicts have fundamental human rights except for the freedom of movement as long as they are in the penal execution institutes. The open penal execution institutes are facilities which have important advantages on enjoying the fundamental rights, communication with the outside world and reintegrating the convicts into society.

Relocation to the open penal execution institutes is a reward system given to well-behaved convicts in closed penal execution institutes.

In view of amendments with the law no 7242, especially the leaves given due to COVID-19 pandemic, the relocation to the open penal execution institutes became more important.

The convicts are relocated to the open penal execution institutes by a decision of the institution's administrative board. However, the amendments with the law no 7242 require a new procedure which the board's decision needs to be approved by the judge of execution regarding some offences. Besides, along with the pandemic, it became an important opportunity for the convicts to be relocated to the open penal execution institutes even if they do not meet the conditions

Key words: Open penal execution institutes, Law No 7242, well-behaved convicts, reintegrating into society, COVID-19 pandemic, right to leave.

* İnfaz Hakimi, Çorum Adliyesi, baskan.orhan@hotmail.com,

ORCID: 0000-0001-6723-1805.

Makale Geliş Tarihi:17.08.2021, Makale Kabul Tarihi: 28.10.2021

GİRİŞ

Ceza muhakemesi sonucunda verilen mahkumiyet hükümleri kesinleşmekle, hakkında ceza davası bulunan kişinin sanık sıfatı sona erer ve hükümlü statüsüne geçer. Bu aşamadan itibaren hükümlünün hak ve yükümlülükleri, cezanın ne suretle infaz edileceği gibi hususlar, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelik hükümlerine tabidir.

Cezaların infazı, temel hak ve hürriyetlerle doğrudan ilgilidir. Hükümlü statüsünde bulunan kişilerin ceza infaz kurumunda buldukları süre içinde dahi sahip oldukları hak ve özgürlüklere müdahale edilmeksizin, infaz işlemlerinin yürütülmesi gerekir. Bu hem anayasanın, hem de tarafı olduğumuz Uluslararası sözleşmelerin bir gereğidir. Hükümlülerin kapalı veya açık ceza infaz kurumlarında bulunmaları, temel hak ve özgürlükler ile özellikle kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı bakımından önemli sonuçlar doğurduğundan, hangi hükümlülerin hangi şartlarda açık ceza infaz kurumuna ayrılacakları konusu, infaz hukukunda çok önemli bir yere sahiptir. Zira cezanın açık kurumda çektirilmesi ile kapalı kurumda çektirilmesi arasında çok ciddi farklılıklar bulunmaktadır¹.

Hükümlülerin açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaları kendiliğinden yapılan bir işlem olmayıp ve fakat objektif ve subjektif olmak üzere iki şart bulunmaktadır. Objektif şart kendi içinde suç tipine göre kapalı kurumda geçirilmesi gereken süre ve koşullu salıverilmeye kalan süre olarak ikiye ayrılır. Subjektif şart ise, hükümlünün iyi halli olmasıdır.

Bazı suç tipleri istisna olmak üzere, kasıtlı ve taksirli suçlarda belli süreli cezalar doğrudan açık ceza infaz kurumunda yerine getirilmektedir. Bu durumda hükümlü kapalı kurumda kalmadığı için açık ceza infaz kurumuna ayrılması yönünde bir karar alınmasına gerek yoktur.

15/04/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7242 sayılı Kanun ile cezaların infazı bakımından önemli değişiklikler getirilmiştir. Başta denetimli serbestlik ve COVID-19 salgını nedeniyle hükümlülere tanınan izin hakkı ve *açık ceza infaz kurumuna gönderme* olmak üzere açık ceza infaz kurumlarına ayrılma ve iyi hal kararlarının alınması usulleri bakımından getirilen bu değişiklikler, konularla ilgili olduğu ölçüde incelenecektir.

Makale içeriğinde, okuma kolaylığı sağlaması için uygulamada yerleştiği şekliyle, açık ceza infaz kurumuna ayrılma tabiri yerine *açığa ayrılma* tabiri kullanılacaktır.

¹ Şen, Ersan, *Yorumluyorum X*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 444

I. CEZA İNFAZ KURUMLARININ TÜRLERİ

İnfaz kurumu, sadece cezaların değil tutuklama kararlarının da yerine getirildiği üst bir kavramdır. Bu kavramın içine çocuk eğitim evleri de dahildir². Bu itibarla ceza infaz kurumu ifadesi, sadece hakkındaki mahkumiyet hükümleri kesinleşenlerin barındırıldığı yerleri ifade eden daha dar bir kavramdır.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun (CGTİHK) 8 ilâ 15. maddelerinde, ceza infaz kurumlarının türleri sayılmıştır. Buna göre ceza infaz kurumları, temel olarak, kapalı ceza infaz kurumları, açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitim evleri olarak üçe ayrılmaktadır³.

A. Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Kapalı ceza infaz kurumları; CGTİHK'nın 8. maddesinde; *iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firar karşı teknik, mekanik, elektronik veya fiziki engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hallerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup halinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesisler* olarak tanımlanmıştır.

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, kapalı ceza infaz kurumları, infazın sıkı bir şekilde yerine getirildiği kurumlardır. Hükümlünün gerek kurumdaki diğer hükümlülerle gerekse dış dünya ile teması sınırlı düzeydedir.

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin (İnfaz Yönetmeliği) 32. maddesinde kurumların iç güvenliğinin ne şekilde yerine getirileceği ve 33. maddesinde ise oda ve koridor kapılarının hangi hallerde açılacağı düzenlenmiştir.

Kapalı ceza infaz kurumları kendi içinde; yüksek güvenlikli, kadın kapalı, çocuk kapalı ve gençlik kapalı ceza infaz kurumları olarak ayrılmaktadır. (CGTİHK m. 9-11)

B. Açık Ceza İnfaz Kurumları

Açık ceza infaz kurumları, hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalışma ve meslek edinmelerine öncelik verilen, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan, güvenlik bakımından kurum

² Özbek, Veli Özer, *İnfaz Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s. 277

³ 29/03/2020 tarih ve 31083 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza ve İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin "Tanımlar" kısmında ceza infaz kurumları kavramı içinde "gözlem ve sınıflandırma merkezleri" de sayılmıştır.

görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlardır. (CGTİHK m. 14)

Çalışmamızın esas konusunu oluşturan açık ceza infaz kurumları, tanımından da anlaşılacağı üzere, kapalı kurumlara göre daha gevşetilmiş bir infaz rejiminin uygulandığı, sadece iç güvenlik görevlisi denilen infaz koruma memurlarının gözetimi ve denetimi altında olan tesislerdir.⁴

Mevzuat hükümlerine göre, açık ceza infaz kurumları hükümlülere kapalı kurumlara nazaran çok sayıda hak sağlar. Hükümlülerin bu kurumlara ayrılmaları, infazın neden olduğu zorlayıcı etkileri hafifletmekte, kişilerin maddi ve manevi varlıklarını geliştirmelerine ve salıverilme sonrası toplumla yeniden bütünleşmelerine yardımcı olmaktadır. Bu itibarla, açık ceza infaz kurumuna ayrılmak hükümlüler için bir hak olmanın yanı sıra önemli bir ödüllendirme sistemidir.⁵

Açığa ayrılma ile ilgili temel kurallar CGTİHK'nın 14. maddesinde düzenlenmiş, aynı maddenin 6. fıkrasına dayanılarak çıkarılan Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliğinde⁶ detaylı hükümlere yer verilmiştir.

C. Çocuk Eğitimevleri

Çocuklar, ceza hukuku bakımından yetişkinlerden ayrı değerlendirildiği gibi bu özel durumları nedeniyle infaz hukuku bakımından da ayrı değerlendirilmektedir.⁷ 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 3. maddesine göre çocuk, daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşını doldurmamış kişiyi ifade eder.⁸

Gerek tarafı olduğumuz insan hakları sözleşmeleri, gerekse Anayasanın çocukların korunmasına ilişkin hükümlerine göre, infaz sürecinde hükümlü çocukların bu özel durumlarına uygun şekilde ve yetişkinlerden ayrı bir infaz rejimine tabii tutulmaları gerekir. Bu gereklilik nedeniyle, CGTİHK'nın 15. maddesinde çocuk eğitimevleri adıyla ayrı bir ceza infaz kurumu şekli benimsenmiştir.

⁴ Erdoğan, Oktay, *İnfaz Hukuku*, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2016, s. 521; Yerdelen, Erdal, "Alman Ceza İnfaz Hukukunun Esasları", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Y.8, S. 16, Aralık 2020, s.475.

⁵ Yenidünya, Ahmet Caner, "Açık Cezaevine Ayrılma, Açık Cezaevinde İnfaza Dair Özellikler, Açık Ceza Evinde İzin", <https://caneryenidunya.com/acik-cezaevi-ozel-izin-cezaevinde-covid-19-izni-acik-cezaevinde-infaz>, (çevrimiçi erişim tarihi: 16/08/2021)

⁶ 02.09.2012 tarih ve 28399 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

⁷ Erdoğan, 2016, s. 1376.

⁸ Türkiye, BM Çocuk Hakları Sözleşmesini 14.09.1990 tarihinde imzalamış, 09/12/1994 tarih ve 4058 sayılı Kanun uyarınca 23/12/1994 tarihinde onaylamıştır.

Kanunun 15. maddesine göre, çocuk eğitimevleri; çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülerek yerine getirildiği tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz; kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanır.

Çocuk eğitimevlerinde firara karşı engel bulunmaması ve güvenliğin sadece infaz koruma memurlarınca yerine getirilmesi, açık ceza infaz kurumları ile benzer bir özellik olmakla birlikte, bu kurumlar hukuki mahiyeti itibarıyla açık ceza infaz kurumu değildir. Suç işlediği zaman 12-18 yaş aralığında bulunan ve cezayı infaz etmeye başladığında henüz 18 yaşını doldurmamış olan hükümlü çocuklar bu kurumlarda barındırılırlar. Burada suçun niteliği değil, hükümlünün yaşı belirleyici bir faktördür.⁹

18 yaşını doldurmuş olmakla birlikte eğitime devam eden hükümlü çocuklar, 21 yaşını bitirinceye kadar bu kurumlarda kalmaya devam edebilirler (CGTİHK m. 15/2, Açığa Ayrılma Yönetmeliği m. 7).

Ülkemizde Ankara, Elazığ ve İzmir olmak üzere 3 tane çocuk eğitim evi bulunmaktadır¹⁰.

Çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin hangi durumlarda açık veya kapalı kurumlara gönderileceği, yeri geldikçe ayrıca ele alınacaktır.

II. CEZALARIN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARINDA İNFAZI VE AÇIĞA AYRILMA ŞARTLARI

A. Doğrudan Açık Ceza İnfaz Kurumunda İnfaz Edilen Cezalar

CGTİHK'nın 14. maddesine göre; hükümlülerin açık ceza infaz kurumlarına ayrılma şartları yönetmelikle düzenlenir. Ancak kanun koyucu bu kurala istisna olarak doğrudan açık kurumlarda yerine getirilecek cezaları belirleme yoluna gitmiştir. CGTİHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra, bu konuda yapılan düzenlemelere göz atmanın faydalı olacağı kanaatindeyiz.

CGTİHK'nın 14. maddesinin 2. fıkrasının ilk yürürlüğe girdiği şeklinde; *ilk kez suç işleyen ve iki veya daha az süreyle hapis cezasına mahkum olanların* cezalarının doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirilebileceği düzenlenmişti. Bu düzenlemede, doğrudan açık kurumda infaz için kasıtlı ve taksirli suç ayrımı yapılmamış, ancak hükümlünün daha önce suç işlememiş olması şartı aranmıştır. Kanunun

⁹ Erdoğan, 2016, s. 532.

¹⁰ Özbek, 2020, s.315.

14. maddesine dayanılarak çıkarılan mülga Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin ¹¹ 5. maddesinde iki yıl veya daha az hapis cezası yanında, adli para cezası iki yıl veya da az süreyle hapse çevrilenlerin de cezalarının doğrudan açık kurumlarda yerine getirilmesine imkan sağlanmıştır.

02/07/2012 tarih ve 6352 sayılı Kanunun geçici 3. maddesinin 2. fıkrası ile doğrudan açık kurumlarda infaz ile ilgili önemli bir hüküm getirilmiştir. Bu madde uyarınca, terör suçları, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar hariç olmak üzere; kasıtlı suçlardan toplam üç yıl veya daha az, taksirli suçlardan toplam beş yıl veya daha az süreli hapis cezaları ile adli para cezasının infazı sürecinde tazyik hapsine tabi tutulanların cezalarının doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirileceği ve bu düzenlemenin 31/12/2017 ¹² tarihine kadar uygulanacağı öngörülmüştür. Bu düzenleme ile, bazı suçlar istisna dışında tutulmakla birlikte, CGTİHK'nın 14/2. maddesi ve mülga Açığa ayrılma Yönetmeliğinin 5. maddesine göre doğrudan açık kurumlarda yerine getirilecek ceza süreleri hükümlüler lehine artırılmış, yine mülga yönetmelikte öngörülen adli para cezaları bakımından, hapse çevrilme süresindeki iki yıl sınırı da kaldırılarak, süresine bakılmaksızın, adli para cezasından çevrilen hapis cezalarının tümünün açık kurumlarda yerine getirilmesi sağlanmıştır.

02/09/2012 tarih ve 28399 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliğinin 5. maddesinde; 6352 sayılı Kanunun geçici 3/2. maddesine benzer şekilde düzenleme yapılarak doğrudan açık kurumlarda infaz edilecek cezalar belirlenmiş, 6352 sayılı Kanundaki düzenlemeye ek olarak; İcra ve İflas Kanunu gereğince tazyik hapsine tabi tutulanlar da kapsama alınmıştır. Her ne kadar Kanunda olmayan bir düzenlemenin Yönetmelik hükmü ile getirilmesinin normlar hiyerarşisine uygun olmadığı akla gelebilirse de; CGTİHK'nın 14. maddesi, açığa ayrılma ile ilgili düzenlemelerin Yönetmelik ile yapılacağını öngördüğünden, bu düzenlemenin kanuna aykırı yönü bulunmamaktadır.

15/04/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7242 sayılı Kanunun 67. maddesi ile 6352 sayılı Kanunun geçici 3/2. maddesi yürürlükten kaldırılmış; aynı Kanun ile CGTİHK'nın 14. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca doğrudan açık kurumda infaz edilecek cezalar

¹¹ 17/06/2005 tarih ve 25848 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış, 02/09/2012 tarih ve 28399 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Yönetmelikle yürürlükten kaldırılmıştır.

¹² Maddenin uygulanacağı son tarih 696 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 111. maddesi ile 31/12/2022 olarak değiştirilmiş, 15/04/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7242 sayılı Kanun ile Geçici 3. maddenin 2. fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

yeniden düzenlenmiştir. Buna göre; terör suçları, örgüt kurmak ve yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkum olanlar, ikinci defa mükerrer olanlar ve koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle cezası aynen infaz edilenler hariç olmak üzere; kasıtlı suçlardan toplam üç yıl veya daha az hapis cezasına mahkum olanların; taksirli suçlardan toplam beş yıl veya daha az süreli hapis cezasına mahkum olanların, adli para cezası infaz sürecinde hapis cezasına çevrilenlerin ve İcra ve İflas Kanunu gereğince tazyik hapsine tabi tutulanların cezaları doğrudan açık ceza infaz kurumunda yerine getirilecektir.

7242 sayılı Kanun değişikliği ile 6352 sayılı Kanunun geçici 3/2. maddesindeki 31/12/2022 tarihine kadar uygulanacak olan geçici durum yürürlükten kaldırılarak, CGTİHK'nın açığa ayrılma ile ilgili 14. maddesine kalıcı olarak eklenmiş, daha önce 6352 sayılı Kanunda yer almayan, ancak Açığa Ayrılma Yönetmeliğinde yer verilen icra iflas kanununa göre verilen tazyik hapsileri de kanuna eklenerek, Yönetmelik ile uyum sağlanmıştır.

6352 sayılı Kanunun geçici 3/2. maddesinde kasıtlı suçlar bakımından yalnızca terör suçları, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar istisna kapsamında iken, 7242 sayılı Kanun değişikliği ile bu istisnalar listesine örgüt kurmak, yönetmek, örgüte üye olmak suçları, ikinci kez mükerrirlik ile koşullu salıverilmenin geri alınması halleri de eklenmiştir.

Esasen Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 8. maddesine göre, haklarında ikinci kez tekerrür uygulananlar ile koşullu salıverilmenin geri alınmasına karar verilenlerin geri kalan cezaları bakımından açığa ayrılma hükümlerinin uygulanamayacağından bu değişiklik yalnızca yönetmelikte yer alan durumun kanuni hale getirilmesinden ibarettir.

CGTİHK'nın 14/2-a maddesinde doğrudan açığa gönderilemeyecek istisna suçlar, yalnızca kasıtlı suçlar bakımından öngörülmüştür. Örneğin; taksirli bir suçtan koşullu salıverilen hükümlünün koşullu salıverilme kararının geri alınması halinde, geri kalan sürenin 5 yıl veya daha az olması halinde, doğrudan açık kuruma gönderilmesine kanunen engel yoktur. Bu sebeple, 7242 sayılı Kanun değişikliğinden sonra, Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 8/2-b maddesinde yer alan istisnanın, sadece kasıtlı suçlar bakımından göz önüne alınması gerekir.

CGTİHK'nın 14/2. maddesinde sayılan şartları taşıyan hükümlülerin açık kurumlara gönderilmesi Kanunun emredici hükmü olduğundan, bu kapsamdaki bir cezanın infazında hükümlünün açık kuruma alınması için başkaca bir şart aranmaz. Bu bakımdan kişinin iyi halli olmasının önemi yoktur. Kanunun ilk yayınlandığı şekliyle farklı

olarak önceden suç işlemiş olma hali de yeni düzenleme ile kaldırılmıştır.¹³

Hükümlülerin kanun gereği doğrudan açık kurumlara gönderilmesinde, kasıtlı suçlarda 3 yıl veya daha az, taksirli suçlarda ise 5 yıl veya daha az ceza sınırının uygulanmasında, toplam cezaya bakılır. Birden fazla mahkumiyet hükmünün her biri ayrı ayrı üç veya beş yılı geçmemekle birlikte CGTİHK'nın 99. maddesine yapılacak toplama kararına göre, bu sınırları geçiyor ise, hükümlünün doğrudan açık kuruma gönderilmesi mümkün olmaz. Öncelikle kapalı kuruma alınması, daha sonra aşağıda belirtileceği üzere açığa ayrılması yönünde karar alınması gerekir.

Doğrudan açık kurumlarda infaz edilecek cezalar bakımından Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 9/4. maddesinin ilk şeklinde, kendilerine yapılan tebligata rağmen 10 gün içinde müracaat etmeyen hükümlüler hakkında yakalama emri çıkarılacağı ve yakalanmaları halinde açık kuruma değil kapalı kuruma gönderilecekleri düzenlenmişti. Ancak bu uygulama 22/08/2015 tarihli yönetmelik değişikliği ile kaldırılmış ve hakkında yakalama emri çıkarılan hükümlülerin de kapalı kuruma değil, doğrudan açık kuruma gönderilecekleri düzenlenmiştir.¹⁴

Doğrudan açık kurumlarda yerine getirilecek cezalar bakımından, hükümlünün açık kuruma gönderilmesi talebe bağlı değildir.¹⁵

B. Kapalı Kurumlardan Açık Kurumlara Ayrılma (Açığa Ayrılma)

Kesinleşen mahkumiyet kararlarının doğrudan açık kurumda infazı istisnai bir düzenleme olup, ana kural kapalı kurumlarda infazdır. Ancak infaz sisteminin amacı sadece genel önlemeyi sağlamak ve hükümlünün yeniden suç işlemesini önlemek değil, hükümlünün sosyalleşmesini de sağlamaktır.¹⁶ Hükümlülerin infaz sürecinde sosyalleşmeleri ve yeniden topluma kazandırılmalarında açık ceza infaz kurumları önemli bir rol oynamaktadır.

CGTİHK'nın yürürlüğe girmesinden önceki dönemde açık-kapalı ceza infaz kurumu farkı gözetilmediğinden açık ceza infaz kurumlarına geçebilmek için belli şartlar aranmamakta idi.¹⁷ CGTİHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra ise; açığa ayrılma bakımından Kanunda ve yönetmelikte belli şartlar getirilmiştir. Bu şartları; genel şartlar, suç

¹³ Turhan, Faruk/ Altıkat, Abdurrahim, "Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik ve Bu Usulden Yararlanma Şartları", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.2, 2012, s. 19; Yenidünya.

¹⁴ Şen, Ersan/ Başer, Beyza, *Koşullu Salıverilme, Denetimli Serbestlik ve Ceza Ceza İnfaz Sorunları*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, s. 154

¹⁵ Mecit, Kemal, *İnfaz Hukuku*, Adelet Yayınevi, Ankara, 2020, 5. Baskı, s. 360.

¹⁶ Özbek, 2020, s. 48

¹⁷ Şen, 2015, s. 449.

tiplerine özgü şartlar ve terör ve örgütlü suçlara ilişkin şartlar olarak ayırabiliriz.

1. Açığa Ayrılmanın Genel Şartları:

Hükümlülerin açığa ayrılmaları bakımından suç ve ceza tipine bakılmaksızın tümü bakımından ortak bazı şartlar belirlenmiştir. CGTİHK'nın 14. maddesinde açığa ayrılmaya ilişkin şartların belirlenmesi yönetmeliğe bırakıldığından, bu şartlar Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 6 vd. maddelerinde ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin 6. vd maddeleri incelendiğinde; açığa ayrılmanın genel şartlarını; hapis cezasının belli bir süresini kapalı kurumda geçirmek, iyi halli olmak, koşullu salıverilmeye belli bir süre kalmak ve açığa ayrılma talebinde bulunmak olarak sayabiliriz.

a. Cezanın Belli Bir Kısımının Kapalı Kurumda İnfazı

Kapalı kurumdan açığa ayrılabilme için, infaz edilen hapis cezasının on yıldan az olması halinde bir ayın; on yıldan fazla olması halinde ise bu cezanın onda birinin kapalı kurumda yerine getirilmesi zorunludur. Bu süreler her bir suç için ayrı ayrı değil, toplam ceza üzerinden hesaplanır. Nitekim Yönetmelikte açıkça *toplam ceza* ibaresi kullanılmıştır. Bir ay veya cezanın onda biri kadar süre kapalı kurumda kalmak, müebbet hapis cezası¹⁸ ve yüksek güvenlikli kurumlarda infaz edilen cezalar dışında, tüm ceza türleri bakımından açığa ayrılmanın ön şartıdır. Bu şart gerçekleşmeden, hükümlünün açığa ayrılması için başkaca bir değerlendirme yapılamaz.

Hükümlülerin kapalı kurumda infaz etmeleri gereken süreler hesaplanırken, tutuklulukta ve gözaltında geçen ve mahsup edilen süreler de göz önüne alınır.

Burada, CGTİHK'da ve Açığa Ayrılma Yönetmeliğinde düzenlenmeyen, erken *açığa ayrılma* durumuna değinmek gerekir. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmeliğin¹⁹ 32/9. maddesinde düzenlenen bu durum, hükümlülerin değerlendirme sonunda erken iyileşme göstermeleri halinde, kapalı kurumda geçirmesi gereken sürenin onda biri kadar süre önce açığa ayrılmasına imkan vermektedir.²⁰

---

¹⁸ Mecit, 2020 , s. 349.

¹⁹ Adı geçen Yönetmelik, 29/12/2020 tarih ve 31349 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁰ Şen, Ersan, "Hükümlülerin İyi Hal Değerlendirmesinde Yeni Kriterler", <https://sen.av.tr/tr/makale> (çevrimiçi erişim tarihi: 23.08.2021)

b. İyi Halli Olma

Açığa ayrılma ve cezanın açık kurumda yerine getirilmesi, hükümlünün sosyalleşmesini sağlayan bir nevi ödül sistemi olduğundan, bu haktan ancak *iyi halli* hükümlüler yararlanabilir. İyi hal kavramı, subjektif bir şart olarak, hükümlünün kapalı kurumda bulunduğu süre içinde, ceza infaz kurumu disiplinine uygun davranması, hak ve yükümlülüklerine riayet etmesi ve toplumla bütünleşmeye hazır olduğunu ortaya koyan bir hayat tarzı içinde olması gibi durumları ifade eder.

İyi halli olmayı etkileyen en önemli faktörlerden biri disiplin cezalarıdır. Zira; CGTİHK'nın 48. maddesinin 4. fıkrasına göre, disiplin cezaları infaz edildikten sonra, kanunda öngörülen belli süreler geçmedikçe hükümlünün iyi hal değerlendirmesi yapılamaz. Ancak; 7242 sayılı kanunla CGTİHK'a eklenen Geçici 9. maddenin 1. fıkrasıyla disiplin cezaları bakımından bir anlamda sicil affı getirilmiştir. Bu bağlamda; terör ve örgüt suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci bölümünde yazılı suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ile Kanunun 9. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında (yüksek güvenli kurumlar) kalan hükümlüler hariç olmak üzere; 30/03/2020 tarihinden önceki disiplin eylemleri nedeniyle verilen disiplin cezaları, infaz edilmiş olmak kaydıyla, 48. maddedeki süre ve karar şartı aranmaksızın, idare ve gözlem kurulunca verilecek *iyi hal kararı üzerine* kaldırılır. Bu hüküm, disiplin cezası almış hükümlünün yeniden iyi hal kazanabilmesi için beklemesi gereken süreyi kaldırmış olmakla birlikte, kendiliğinden hükümlüye iyi hal bahşetmez. Nitekim madde metninde cezanın kaldırılması, idare ve gözlem kurulunca verilecek iyi hal kararına bağlanmıştır. Örneğin, 30/03/2020 tarihinden önce firar suçunu işleyen ve bu nedenle iyi hal kazanabilmek için disiplin cezasının infazından itibaren bir yıl beklemesi gereken bir hükümlü; kurumdaki başkaca davranışları nedeniyle idare ve gözlem kurulunca iyi halli görülmezse, bu cezası kaldırılmayacak ve geçici madde hükmünden yararlanamayacaktır.²¹

Hükümlülerin iyi halli olup olmadıklarına, ceza infaz kurumlarındaki idare ve gözlem kurullarınca karar verilir. CGTİHK'nın 7242 sayılı Kanun ile değişik 89. maddesinin 1. fıkrasında hükümlülerin iyi hal değerlendirmesine esas olacak kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler göz önüne alınarak, idare ve gözlem kurullarınca en geç altı ayda bir hükümlülerin değerlendirmesi yapılır.²² Ayrıca Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair

²¹ Geçici 9/1. madde hükmüyle, disiplin cezasını infaz eden hükümlülerin iyi halli kabul edildikleri yönünde bkz. Yenidünya.

²² CGTİHK'nın 89. maddesinde 7242 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik, 1/1/2021 tarihinde yürürlüğe girmiştir. (bkz. CGTİHK'nın geçici 9/2. maddesi)

Yönetmeliğin 16. maddesinde de değerlendirme esasları ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

İdare ve gözlem kurulları kural olarak, ceza infaz kurumu müdürü başkanlığında, kurum görevlilerinden oluşur. Ancak, 7242 sayılı Kanun ile CGTİHK'nın 89. maddesinde yapılan değişiklik sonrası, bazı suç tipleri bakımından iyi hal değerlendirmesi yapmak üzere Cumhuriyet başsavcısının veya görevlendireceği cumhuriyet savcısının başkanlığında toplanan *özel bir idare ve gözlem kurulu* oluşturulmuştur. Toplam on yıl veya daha fazla hapis cezasına mahkum olanlar ile terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek, veya örgüte üye olmak suçları, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından hükümlü olanlar hakkında iyi hal değerlendirmesi, bu özel kurul tarafından yapılır. Sayılan suçların ağırlığı göz önüne alınarak, açığa ayrılma ve iyi halli olmaya bağlı diğer durumlar bakımından, kanun koyucu bu kararların verilmesini sadece ceza infaz kurumu idaresine bırakmamış, cumhuriyet savcısının da denetimini öngörmüştür.

Yapılacak gözlem ve değerlendirme sonucunda hükümlünün iyi halli olmadığına karar verilirse, yeniden değerlendirmeye tabi tutulur. Bu değerlendirme süresince hükümlü henüz iyi halli olmadığından, diğer şartlar sağlansa bile kapalı kurumda kalmaya devam eder. Hükümlünün yeniden değerlendirmeye tabi tutulma süresi bir yılı geçemez (CGTİHK m. 89/6). İyi halli olmadığına ve yeniden değerlendirmeye tabi tutulmasına karar verilen hükümlünün yeniden değerlendirmeye tabi tutulacağı süre, idare ve gözlem kurulu kararında belirtir. Ancak bu süre altı aydan fazla belirlense bile, hükümlünün yine en geç altı ay sonra değerlendirmesi zorunludur. Nitekim 89. maddenin birinci fıkrasında değerlendirmenin en geç altı ayda bir yapılması hükmü burada da geçerlidir.

Kanunda hükümlülerin yeniden değerlendirmeye tabi tutulma sürelerinin üst sınırı bir yıl olarak belirlenmişken, bu sürenin alt sınırı belirlenmemiş, 89. maddenin 7. fıkrasında bu sürelerin belirlenmesi Yönetmeliğe bırakılmıştır. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri Yönetmeliğinin 17/2. maddesinde, yeniden değerlendirme süresinin altı aydan az bir yıldan fazla olamayacağı düzenlenmiştir. Ancak bu süreler her halde hükümlünün hak ederek tahliye tarihini geçemez.

İyi halli olmak, hangi suç tipi olursa olsun açığa ayrılmak için mutlaka gereken bir şarttır. Bazı yazarlar bunun tek istisnasının müebbet hapis cezaları olduğunu kabul etmektedir.²³ Ancak Yönetmelikteki iyi hal şartının tüm suç ve ceza tipleri bakımından geçerli olduğu kanaatindeyiz.

²³ Turhan/Altıkat, 2012, s. 20.

c. Koşullu Salıverilmeye Belli Süre Kalması

Hükümlülerin açığa ayrılabilmesi için gereken bir diğer genel şart ise, koşullu salıverilmeye yedi yıl veya daha az süre kalmış olmasıdır.²⁴ Bu süre şartı, belli suç tipleri dışında genel bir süre olarak belirlenmiştir.

Hükümlünün birden çok mahkumiyet kararı bulunuyor ise, açığa ayrılmak için koşullu salıverilmeye yedi yıl veya daha az süre kalması, her bir ceza yönünden ayrı ayrı değil, toplam ceza üzerinden belirlenir. Ancak; cezaların toplanması usulü, koşullu salıverilme süresinin tespitine yönelik bir işlem olduğundan, hükümlünün koşullu salıverilmesinden sonra kesinleşen yeni bir ceza, önceki cezalar ile toplanamaz²⁵. Bu durumda yeni gelen ceza bakımından hükümlünün açığa ayrılması için aranan yedi yıl veya daha az süre şartı ayrıca değerlendirilir.

Hükümlünün koşullu salıverilme süresinin mülga 647 sayılı İnfaz Kanununa göre belirlenmesi ile CGTİHK'a göre belirlenmesi arasında, açığa ayrılma bakımından fark yoktur. Zira açığa ayrılma işlemi infaz hukuku kurumu olduğundan, derhal uygulanma ilkesi gereğince, hükümlünün ceza infaz kurumuna girdiği tarihteki hükümlere göre belirlenir.

d. Hükümlünün Talebi

Açığa ayrılma kural olarak hükümlülerin talebine bağlıdır. Ancak açık kurumda barınmalarında risk bulunmadığı takdirde ve Yönetmelikte belirtilen şartları taşımaları halinde idare ve gözlem kurulunun alacağı karar ile hükümlü talebi olmasa dahi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından re'sen açık kuruma ayrılabilir.²⁶ Bu durum Yönetmeliğin 10/7. maddesinde açıkça düzenlenmiştir.

2. Açığa Ayrılmanın Özel Şartları

a. Bazı Suç Tiplerine Özgü Şartlar

Açığa ayrılma bakımından, kapalı kurumlarda infaz edilmesi gereken süreler ile, koşullu salıverilmeye kalan süreler, bazı suç tipleri bakımından özel olarak belirlenmiştir. Bu suçlardan hükümlü olanların açığa ayrılma şartları değerlendirilirken, bu özel düzenlemelerin göz önünde tutulması gerekir. Ancak özel şarta bağlı hallerde dahi hükümlünün iyi halli olması gerektiği unutulmamalıdır.

²⁴ 22/08/2015 tarihli yönetmelik değişikliğine kadar, açığa ayrılmak için kapalı kurumda cezanın beşte birinin çekilmesi ve koşullu salıverilmeye altı yıl veya daha az süre kalması aranıyordu.

²⁵ Mecit, 2020, s. 285

²⁶ Mecit, 2020, s. 353.

Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 6/1-b maddesinde müebbet hapis cezasına hükümlü olanlar bakımından, cezanın kapalı kurumda infaz edilmesi gereken azami süresi belirtilmemiş, bunun yanında genel kuraldan ayrı olarak, koşullu salıverilmeye beş yıl veya daha az süre kalması aranmıştır. CGTİHK'nın 107/2. maddesine göre müebbet hapis cezasına mahkum edilmiş olanlar, yirmi dört yılını infaz kurumunda çekmek kaydı ile koşullu salıverilebilir. Bu kapsamdaki bir hükümlünün açık kuruma ayrılabilmesi için, 19 yılını kapalı kurumda geçirmesi zorunludur.

Yönetmeliğin 6/2. maddesine göre;

a) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 142, 148, 188 ve 190. maddeleri ile mülga 765 sayılı Kanunun 403, 404, 491/3-4, 492, 494, 495, 496, 497, 498 ve 499 uncu mahkum olanların koşullu salıverilme tarihine beş yıldan az süre kalması,

b) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102 ve 103. maddeleri ile eşe karşı işlenen 82/1-d, 86/3-a ve 96/2-b maddeleri ve mülga 765 sayılı Kanunun 414, 416/1, 418/1 maddeleri ile eşe karşı işlenen 449/1, 456 ve 457/1 maddelerinden mahkum olanların koşullu salıverilme tarihine üç yıldan az süre kalması²⁷, gerekir.

Bu sayılan suç tiplerinden hükümlü olanların yine kapalı kurumlarda geçirmeleri gereken süre; ceza miktarına göre, bir ay veya cezanın onda biri kadardır. Yönetmelik bu suçlar yönünden sadece koşullu salıverilmeye kalacak süreleri daha uzun belirlemiştir.

b. Terör ve Örgütlü Suçlardan Hükümlü Olanlar

Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 6/2. maddesinin c ve ç bentlerinde terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olanların açığa ayrılma şartları ayrıca düzenlenmiştir. Buna göre;

c) 4959 sayılı Toplum Kazandırma Kanunu, mülga 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 14. maddesi ve 5237 sayılı Kanunun 221. maddesinden yararlananların koşullu salıverilme tarihine iki yıldan az süre kalması,

ç) Terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olup, mensup oldukları örgütten ayrıldıkları idare ve gözlem kurulu kararıyla tespit edilenlerin koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az süre kalması gerekir.

Bu maddenin c bendinde sayılan haller, terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olup, yargılama sürecinde etkin pişmanlıkta bulunmuş olanları ifade etmektedir.

²⁷ Bu bentte yer alan “adli suçlardan hükümlü olup yabancı uyruklular” ibaresi 11/04/2019 tarih ve 30742 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan yönetmelik değişikliği ile kaldırılmıştır.

Terör ve örgütlü suç hükümlüleri bakımından, kapalıda geçirmeleri gereken süre yönünden de Yönetmelikte istisnai bir düzenlemeye yer verilmiştir. Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 6/1-c maddesine göre, cezaları yüksek güvenlikli kapalı kurumlarda veya diğer kapalı kurumların yüksek güvenlikli bölümlerinde infaz edilenlerin, toplam cezalarının üçte birini bu kurumlarda geçirmiş olmaları zorunludur. Ancak tüm örgüt suçlularının cezası yüksek güvenlikli kurumlarda infaz edilmediği için bu ayrıma dikkat edilmelidir.

Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında infaz edilecek cezalar CGTİHK'nın 9/2. maddesinde sayılmıştır. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezaları ile süresine bakılmaksızın, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen, Türk Ceza Kanununda yer alan, insanlığa karşı suçlardan (madde 77,78), kasten öldürme suçlarından (madde 81,82), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188), devletin güvenliğine karşı suçlardan (madde 302, 303, 304, 307,308) ve anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315) hükümlü olanların cezaları bu kurumlarda yerine getirileceği için, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası dışında, açığa ayrılabilme için cezanın üçte birinin bu kurumlarda yerine getirilmesi gerekir. Cezanın üçte biri yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda yerine getirildikten sonra ise; etkin pişmanlıkta bulunmalar bakımından koşullu salıverilme tarihine iki yıldan az; etkin pişmanlıkta bulunmayanlar için bir yıldan az süre kalıp kalmadığı değerlendirilir.

CGTİHK'nın 9. maddesinde örgüt üyeliği (TCK 220/2) suçu sayılmadığı için, sadece bu suçtan alınmış mahkumiyet kararları bakımından istisna hükmü uygulanmaz. Bu nedenle cezanın üçte biri değil, Yönetmeliğin 6/1. maddesindeki genel kural olan bir ay veya cezanın onda birinin kapalı kurumlarda infaz edilmesi yeterlidir. Ancak bu durumda dahi koşullu salıverilmeye kalan süre bakımından istisna düzenleme uygulanır. Yani etkin pişmanlıkta bulunmalar bakımından koşullu salıverilme tarihine iki yıldan az; etkin pişmanlıkta bulunmayanlar için bir yıldan az süre kalıp kalmadığı değerlendirilir²⁸.

CGTİHK'nın 9. maddesinde terör suçları ifadesi yer almıyor olsa da; aynı maddenin 2-e fıkrasında TCK'nun 314. maddesi sayıldığından, terör suçluları bakımından da açığa ayrılabilme için cezanın üçte birinin yüksek güvenlikli kurumlarda infaz edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 6/2-ç maddesinde terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olanlar bakımından, tüm diğer suç tiplerinden ayrı bir şart daha getirilmiştir. Bu da, hükümlünün mensup olduğu örgütten ayrıldığı için idare ve gözlem kurulunca tespit edilmiş olmasıdır.

²⁸ Şen/Başer, 2016, s. 161

Uygulamada bu karara *samimiyetin tasdiki kararı* adı verilmektedir. Samimiyetin tasdiki kararı; terör ve örgülü suçlardan mahkum olanlar ve etkin pişmanlıktan yararlanmayanlar bakımından alınır. Nitekim Yönetmeliğin 6/2-c maddesinde etkin pişmanlıkta bulunanlar bakımından samimiyetin tasdiki kararından söz edilmemiştir. Bunun yanında Türk Ceza Kanununun 220/7. maddesinde düzenlenen örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım edenler ile terör örgütü propagandası yapmak suçundan hükümlü olanların da açığa ayrılması için örgütten ayrıldıklarına dair samimiyetin tasdiki kararına ihtiyaç yoktur. Zira bu kapsamdaki hükümlüler örgüt üyesi olarak kabul edilmemektedir²⁹. Fakat bu suçlar da örgütlü suçlar kapsamında değerlendirildiğinden, koşullu salıverilmeye bir yıldan az süre kalması halinde açığa ayrılabilirlerdir³⁰.

Yine Terörle Mücadele Kanununun 3. maddesinde Türk Ceza Kanununun 314. maddesi açıkça terör suçu olarak sayıldığından, 314/3. madde atfıyla TCK'nun 220/7. maddesine göre hüküm giyenler, yani terör örgütüne yardım suçunu işleyenler, terör suçlusu sayılırlar.³¹ Bu nedenle, terör örgütüne yardım edenler için açığa ayrılmada, samimiyetin tasdiki kararı olması gerekir.

c. Cezaların Toplanması Hali

Açığa ayrılma bakımından farklı şartlara tabi bulunan cezaların toplanması halinde nasıl bir uygulama yapılacağı Yönetmeliğin 6/3. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, birden fazla cezanın toplanarak infazı halinde, açık kuruma ayrılmada esas alınacak suç, koşullu salıverilme tarihine en az sürenin arandığı suçtur.

Konuyu bir örnek üzerinde açıklayacak olursak; kasten öldürmeye teşebbüs suçundan (TCK 81) 10 yıl ve bina içinde muhafaza altına alınmış eşya hakkında hırsızlık suçundan (TCK 142/2-h) 5 yıl hapis cezası bulunan hükümlünün bu cezaları CGTİHK'nın 99. maddesine göre 15 yıl hapis cezası olarak toplanmış olsun. Toplam ceza süresi on yılı geçtiği için hükümlünün öncelikle bu cezanın onda birini yani 1 yıl 6 ay süreyi kapalı kurumda infaz etmesi gerekir. 1 yıl 6 ay süre kapalıda infaz edildikten sonra hükümlünün müddetnamesindeki koşullu salıverilme süresine bakılır. Kasten öldürme suçu bakımından (eşe karşı hariç) açığa

²⁹ Şen, Ersan, Suç Örgütüne Yardım Etme Suçundan Verilen Cezaların İnfazı”, <https://www.hukukihaber.net> (erişim tarihi 19/08/2021)

³⁰ Mecit, 2020, s. 351; örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyenlerin de örgüte bilerek ve isteyerek katılmış olmaları nedeniyle örgütün üyesi oldukları yönünde Hafizoğulları, Zeki/ Kurşun, Günal, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, TBB Dergisi, S. 71, 2007, s. 41

³¹ Şen, (e.t. 19/08/2021); Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 2019/3821 E. 2021/6471 K. sayılı kararında da terör örgütüne yardım suçundan cezalandırılanların terör suçlusu olduklarına karar verilmiştir.

ayrılabilmek için koşullu salıverilme tarihine 7 yıl veya daha az süre kalması, nitelikli hırsızlık suçu yönünden ise Yönetmeliğin 6/2-a maddesine göre 5 yıl veya da az süre kalması aranmaktadır. Bu durumda hükümlünün koşullu salıverilme tarihine en az sürenin arandığı suç hırsızlık suçu olduğundan, hükümlü koşullu salıverilmesine beş yıl veya daha az kaldığında açığa ayrılacaktır.

7242 Sayılı Kanunla yapılan değişikliğe göre, adli para cezasından çevrilen hapis cezaları da diğer cezalar ile toplanabilir (CGTİHK m. 99). Ancak adli para cezasından çevrilen hapis cezaları doğrudan açık kurumlarda yerine getirildiğinden, diğer cezalar ile toplandığında açığa ayrılma sürelerinin hesaplanmasında dikkate alınmaz; adli para cezasından çevrilen hapis cezası yokmuş gibi hesaplama yapılır.³²

d. Açığa Ayrılmada İnfaz Hakimi Onayı

7242 sayılı Kanun ile CGTİHK'nın 89. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca, bazı suç ve cezalar yönünden iyi hal değerlendirmesini yapmak üzere, Cumhuriyet savcısının başkanlığında özel bir idare ve gözlem kurulu oluşturulduğunu söylemiştik. Bu düzenlemeyi tamamlayacak nitelikte bir değişiklik de CGTİHK'nın 14. maddesinin 4. fıkrasında yapılmıştır.

Yeni düzenlemeye göre; toplam on yıl veya daha fazla hapis cezasına mahkum olanlar ile terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek, veya örgüte üye olmak suçları, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, kasten öldürme suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından hükümlü olanların kapalı ceza infaz kurumundan açık ceza infaz kurumuna ayrılmalarına ilişkin idare ver gözlem kurulu kararları, infaz hakiminin onayından sonra uygulanır.

Kanunkoyucu, 14. maddenin 4. fıkrasında sayılan suç ve cezaların ağırlığı, kamu güvenliğini ihlal edici boyutu ve hükümlülerin açığa ayrıldıktan sonra artık firara karşı engeli bulunmayan bir kurumda kalacak olmaları gibi sebepleri göz önüne alarak, bu sayılan durumlarda iyi hal kararının alınmasını ceza infaz kurumu idaresine bırakmayıp, Cumhuriyet savcısının başkanlığında değerlendirme yapılmasını öngörmüş, buna ek olarak da alınacak kararlara infaz hakimi denetimi getirmiştir.

İnfaz hakimi yapacağı denetimde; hükümlünün açığa ayrılmak için kapalı kurumda geçirmesi gereken süreyi, koşullu salıverilme

³² Şen/Başer, 2016, s. 252; Mecit, 2020, s. 348; Uygulamada yeknesaklık sağlanması bakımından Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından Cumhuriyet Başsavcılıklarına gönderilen 22/02/2021 tarih ve 66971140.206.99.02/260/15811 sayılı yazda; adli para cezasından çevrili hapis cezalarının açığa ayrılmada dikkate alınmayacağı belirtilmiştir.

tarihine kalan sürenin Yönetmelikte belirtilen sürele uygunluğunu, terör ve örgütlü suçlarda hükümlünün örgütten ayrıldığına dair kararı ve bu cezanın üçte birinin kapalı kurumda infaz edilmesi şartını, birden fazla cezanın toplanması halinde koşullu salıverilmeye kalan süre için özel bir suç tipinin toplama kararında bulunup bulunmadığını ve hükümlünün iyi hal değerlendirmesinin uygunluğunu inceleyecek, bu şartlar sağlanıyorsa kararı onaylayacak, sağlanmıyorsa kararı yeniden değerlendirilmek üzere idare ve gözlem kuruluna gönderecektir.

İnfaz hakiminin onayına ilişkin bu düzenleme, 14/4. maddede sayılan suç ve cezalar bakımından açığa ayrılmanın özel şartlarından birini oluşturmaktadır.

İnfaz hakiminin açığa ayrılmaya ilişkin idare ve gözlem kurulu kararını onaylamaması halinde hükümlü ve Cumhuriyet savcısı bu karara karşı itiraz yoluna başvurabilir (İnfaz Hakimliği Kanunu m. 6/5).

e. Çocuk Eğitimevlerinde Bulunanlar

Çocuk eğitimevlerinde cezası infaz edilenlerden eğitime devam etmeyenler on sekiz yaşını bitirdiğinde, eğitime devam edenler ise yirmi bir yaşını bitirdiğinde suç türüne bakılmaksızın açık kuruma gönderilirler. Açık kuruma gönderilenlerin on sekiz yaşını doldurmadan önce işlediği diğer suçların cezaları da açık kurumlarda infaz edilir. (Açığa Ayrılma Yönetmeliği m. 7)

Çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerden, haklarında tutuklama kararı bulunanlar ile disiplin nedeniyle kapalı kurumlara iadesine karar verilenler hariç olmak üzere, bu kurumda bulunan çocuk hükümlüler kapalı kurumlara gönderilemez. (CGTİHK m.11, 15)

Yönetmelik, çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüleri de açığa ayrılma başlığı altında düzenlemiş olsa da; madde metninde talep, takdir hakkı ve iyi hal şartı aramaksızın bu hükümlülerin açık kuruma gönderileceklerini öngörmüştür. Bu durum esasen açığa ayrılma değil, doğrudan açık kurumda infazın özel bir şeklidir.

3. 01/07/2016 Tarihine Kadar İşlenen Suçlar

Açığa ayrılma ile ilgili mevzuat değişiklikleri, bu kurumun uygulanmasında çok sayıda istisnayı beraberinde getirmiştir. Her bir suç ve hükümlü bakımından açığa ayrılma koşulları incelenirken, birden fazla kuralın göz önünde tutulması gerekmektedir. Genel kurallar yanında zaman zaman kanun ve yönetmeliklerle getirilen geçici düzenlemeler de bulunduğundan, hükümlülerin açığa ayrılmalarında doğru ve hak ihlaline neden olmayacak şekilde bir uygulama yapılabilmesi için tüm bu kuralların bir arada değerlendirilmesi son derece önemlidir. Bu noktada Açığa Ayrılma Yönetmeliğine 07/09/2016 tarihli yönetmelik değişikliği ile eklenen Geçici 1. maddenin özel olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde: “5275 sayılı Kanununun Geçici 6'ncı maddesi gereğince istisna tutulan suçlardan hükümlü olanlar hariç olmak üzere, 01/07/2016 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından, beş yıldan az hapis cezasının infazı için kapalı ceza infaz kurumuna alınan hükümlüler, en geç üç gün içerisinde yapılacak ilk gözlem sonucu iyi halli oldukları tespit edildiği takdirde bu Yönetmeliğin 10 ncu maddesine göre açık kuruma ayrılabilir.” hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm ile doğrudan açık kurumda infaz edilen cezalar ile kapalı kurumdan açık kuruma ayrılma arasında kendine özgü bir düzenleme yapılmıştır. Doğrudan açık kurumda yerine getirilecek cezalar bakımından kasıtlı suçlarda üç yıl, taksirli suçlarda ise beş yıl sınırı varken; geçici maddede kasıtlı ve taksirli suç ayrımı kaldırılarak sadece *beş yıldan az* sınırı getirilmiştir. Beş yıl sınırı her bir ceza için değil, toplam ceza üzerinden değerlendirilir.³³ Bu hüküm, koşullu salıverilmeye belli bir süre aranmaması yönüyle doğrudan açık kurumda yerine getirilecek cezalara ilişkin düzenlemeye benzemekle birlikte, sadece ceza süresine bağlı olmayıp, iyi hal şartı da eklendiği için açığa ayrılma niteliği de taşımaktadır. Ancak iyi hal kararı, üç gün içinde yapılacak bir değerlendirmeye bağlı olduğundan ve üç gün içinde bir hükümlünün her yönüyle değerlendirilmesi mümkün olmadığından, kapalı kuruma alınan hükümlülerin iyi halli olduğu karine olarak kabul edilecek ve üç gün içinde bir disiplin suçu işlemediği takdirde, açığa ayrılacaktır. Bu nedenle, geçici maddenin tipik bir açığa ayrılma kuralı olmadığı, kendine özgü bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz.

Geçici 1. maddenin uygulanmasında dikkat edilecek bir husus da, CGTİHK'nın geçici 6. maddesinde sayılan suçları istisna kapsamına almasıdır. CGTİHK'nın geçici 6. maddesi, 15/08/2016 tarih ve 671 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kanuna eklenmiştir. KHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra yapılan bu Yönetmelik değişikliğinde atıf yapılan geçici 6. madde, 671 Sayılı KHK düzenlemesidir. Ancak; CGTİHK'nın geçici 6. maddesi, 15/04/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7242 sayılı Kanun ile değişmiş ve maddedeki istisna suç kataloğu genişletilmiştir.³⁴

Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin geçici 1. maddesi geçici bir düzenleme olmakla birlikte; belli bir tarihe kadar infaz kurumunda olanları değil, 01/07/2016 tarihine kadar suç işleyenleri kapsamaktadır. Bu durumda, belirtilen bu tarihten önce suç işleyen bir hükümlünün cezasının sonradan kesinleşmesi ve Yönetmelik değişikliğinin yapıldığı 07/09/2016 tarihinden sonra ceza infaz kurumuna alınması halinde nasıl bir uygulama yapılacaktır?

³³ Şen/Başer, 2016, s. 161

³⁴ 671 sayılı KHK ile eklenen Geçici 6. maddede TCK 83, 94, 95, 96 ve 87/2-d maddeleri istisna kapsamında yer almamaktadır.

İnfaz hukuku kurallarında derhal uygulama ilkesi geçerli olmakla birlikte; ceza infaz kurumuna alınan hükümlünün Geçici 1. madde kapsamında 01/07/2016 tarihinden önce suç işlediği ve işlediği suçun da istisna kapsamındaki suçlardan olmadığına tespiti halinde, Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 6. madde hükümlerine göre değil, Geçici 1. madde hükümlerine göre üç gün içinde değerlendirmesi yapılacaktır. Bu değerlendirme sonucunda hükümlü iyi halli ise açığa ayrılmasına karar verilecektir. Yani hükümlünün cezasının infazına başlandığı tarihte geçerli olan kurallar değil, bir anlamda lehine olan kural uygulanmış olacaktır.

Geçici 1. maddenin uygulanması ile ilgili bir diğer sorun ise; 671 sayılı KHK ile getirilen Geçici 6. maddenin, daha sonra 7242 sayılı Kanun ile değiştirilerek, istisna suç kataloğunun genişletilmiş olmasıdır.

Örneğin, işkence suçu, 671 sayılı KHK ile eklenen Geçici 6. maddede istisna kapsamında yer almıyordu. Bu nedenle, 01/07/2016 tarihinden önce işkence suçunu işleyen ve 7242 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 15/04/2020 tarihinden önce kapalı ceza infaz kurumuna giren hükümlünün, Yönetmeliğin geçici 1. maddesinden yararlanması mümkündür. Ancak 7242 sayılı Kanun değişikliği ile CGTİHK'nın geçici 6. maddesindeki istisna suçlara arasına işkence suçu da dahil edilmiştir. Yönetmeliğin geçici 1. maddesi de CGTİHK'nın geçici 6. maddesine atıf yaptığından, 01/07/2016 tarihinden önce işkence suçunu işleyen hükümlü, 15/04/2020 tarihinden sonra ceza infaz kurumuna girdiğinde, derhal uygulama ilkesi uyarınca, Yönetmeliğin geçici 1. maddesinden yararlanamayacaktır.

4. Açığa Ayrılamayacak Hükümlüler ve Özellikle Firar Hali

a. Genel Olarak

CGTİHK'nın 14. maddesinde açığa ayrılamayacak hükümlüler ile ilgili genel bir düzenleme yer almayıp, maddenin 6. fıkrası uyarınca bu konu Yönetmelik ile düzenlenmiştir.

Hemen belirtmek gerekir ki, 14/2-a maddesinde sayılan suçlar, açığa ayrılamayacak hükümlüler değil, cezaları doğrudan açık kurumlarda infaz edilemeyecek olan hükümlüler içindir. Ancak sayılan durumlardan ikinci kez tekrür ile koşullu salıverilmenin geri alınması hali, açığa ayrılamaya engel durumlardır.

Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 8. maddesinde açığa ayrılamayacak hükümlüler belirlenmiştir. *Yönetmeliğin 8. maddesinin 1. fıkrasına göre;*

-ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkum olanlar,

-haklarında ikinci defa tekrür hükümleri uygulananlar,

-Haklarında iyi hal kararı verilse bile, 5275 sayılı 5275 sayılı Kanunun 44 üncü maddesinde sayılan eylemlerden dolayı toplam beş ve daha fazla hücreye koyma cezası alıp, bu cezasının kaldırılması üzerinden bir yıl geçmemiş olanlar,

-Terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olup, 6 ncı maddenin (c) ve (ç) bentleri dışında kalanlar açığa ayrılamazlar.

Yönetmeliğin 8. maddesinin 2. fıkrasına göre;

-Koşullu salıverilme kararı geri alınanların, geri alınan cezalarının tamamı,

-Denetimli serbestlik tedbirinin ihlali sonucunda, koşullu salıverilme tarihine kadar olan sürenin tamamı,

-Çocuk eğitimevleri hariç, kapalı kurumlardan firar edenler ile, açık kurumlardan ikinci kez firar etmiş olanların, firar tarihinden önce kesinleşmiş olan cezaları ve koşullu salıverilme tarihine kadar kesinleşerek infazına başlanacak olan cezalarının tamamı,

-2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu gereğince verilen hapsen tazyik veya tazyik hapisleri dışında, diğer kanunlarda düzenlenen tazyik, disiplin, zorlama hapislerinin tamamı kapalı kurumlarda infaz edilir.

Bunlara ek olarak, Yönetmeliğin 8. maddesinin 3. fıkrasına göre başka bir suçtan dolayı haklarında Ceza Muhakemesi Kanununun 100 üncü maddesine göre tutuklama kararı verilenler ile yaş, sağlık durumu, bedensel veya zihinsel yetenekleri bakımından çalışma koşullarına uyum sağlayamayacakları idare ve gözlem kurulu kararıyla saptananlar, bu durumları devam ettiği sürece açığa ayrılamazlar.

Yönetmeliğin 8/2-b maddesinde denetimli serbestlik tedbirinin ihlali nedeniyle, koşullu salıverilme tarihine kadar olan sürenin tamamının kapalı kurumda infaz edileceği düzenlenmiş ise de; 15/04/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7242 sayılı Kanun ile CGTİHK'nın 105/A maddesinde değişiklik yapılmıştır. Daha önce denetimli serbestlik tedbirini ihlal edenlerin, koşullu salıverilme tarihine kadar kapalı kuruma gönderilmesi usulü kaldırılarak açık ceza infaz kurumuna gönderileceği düzenlenmiştir. Bu nedenle, Yönetmeliğin bu hükmünün uygulanma imkanı kalmamıştır.

b. Firar Halinde Açığa Ayrılma Sorunu

Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 8. maddesinde açığa ayrılamayacak hükümlüler ile ilgili uzunca bir katalog belirlenmiştir. Bu sayılan durumlardan özellikle 8. maddenin 2. fıkrasında belirtilen, *çocuk eğitimevleri hariç, kapalı kurumlardan firar edenler ile, açık kurumlardan ikinci kez firar etmiş olanlar* ile ilgili düzenleme uygulamada karışıklığa neden olabilecek niteliktedir. Bu düzenleme üzerinde özellikle durmak yerinde olacaktır. Zira hükmün hatalı uygulanması, hükümlülerin açığa ayrılma gibi çok önemli bir hakları bakımından telafisi güç sonuçlar doğurabilecektir.

Firar halinde açığa ayrılamama kuralı, öncelikle çocuk eğitim evlerinden firar edenler bakımından uygulanmaz. Bu durum "*çocuk eğitimevleri hariç olmak üzere*" şeklinde açıkça belirtilmiştir.

Kapalı kurumlardan bir kez, açık kurumlardan ise iki kez firar halinde, açık kurumda infaz edilemeyecek cezalar firardan önce kesinleşenler ve koşullu salıverilme tarihinden önce kesinleşerek infaza dahil edilecek cezalardır. Burada firardan önceden kasıt, açık kurumdan ikinci firar tarihidir.

Kapalı kurumdan birinci kez firar ile açık kurumdan ikinci kez firar tarihine kadar kesinleşen cezalar yönünden sorun yoktur. Buna karşılık, *koşullu salıverilme tarihine kadar kesinleşecek cezalar* kavramı açık değildir. Hükümlü firar edip yeniden ceza infaz kurumuna alındığında yeni bir müddetname düzenleneceğinden, bu yeni müddetnamedeki koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezalar da açığa ayrılmaya engel olacak mıdır?

Bizce burada dikkate alınacak koşullu salıverilme tarihi, kapalı kurumdan firar edilen tarihte, açık kurumdan ise ikinci kez firar edilen tarihte geçerli olan müddetnamedeki koşullu salıverilme tarihidir. Bu koşullu salıverilme tarihi gelmeden önce hükümlü firar ettiği için yakalanıp yeniden kapalı kuruma alındığında yeni bir müddetname düzenleneceği için koşullu salıverilme tarihi de ileri bir tarihe uzayacaktır. Firar tarihinden sonra yeni yapılan müddetnamedeki koşullu salıverilme tarihine kadar kesinleşip gelen cezalar olursa bunlar da toplama kararına dahil edilecektir. Bizce açığa ayrılma uygulanmayacak olan cezalar, firar öncesi müddetnamedeki koşullu salıverilme tarihi ile firar sonrası müddetnamedeki koşullu salıverilme tarihi arasında kesinleşip gelen cezalar değil, hükümlü ikinci kez firar ettiği tarihte elinde bulunan müddetnamede yazan koşullu salıverilme tarihine kadar kesinleşen cezalardır. O halde firardan sonra yeni tespit edilen koşullu salıverilme tarihi ile firar tarihinde geçerli olan koşullu salıverilme tarihi arasında kesinleşip gelen ve toplama kararına dahil edilen cezalar varsa, bu cezaların koşullu salıverilme süreleri düşülerek, hükümlünün açığa ayrılacağı tarih tespit edilmelidir. Zira hükümlü ikinci kez firar ettiğinde elindeki müddetnameden koşullu salıverilme tarihini bildiği için bu tarihe kadar kesinleşecek cezaları kapalı kurumda infaz edeceğini öngörebilmektedir. Oysaki firardan sonra düzenlenecek müddetnamede koşullu salıverilme tarihinin hangi tarih olacağını bilme imkanı yoktur. Aksi halde hükümlünün öngöremediği bir durumdan sorumlu olması sonucu doğacaktır.

Konuyu bir örnekle açıklayacak olursak: Hükümlü (H), 01.01.2018 tarihinde açık ceza infaz kurumundan 01.03.2018 tarihinde firar etmiştir. Bir süre firar kalıp yakalandıktan sonra kapalı kuruma alınmıştır. İnfaz sürecinde 01.01.2019 tarihinde yeniden açığa ayrılmış ve açık kuruma geçmiştir. Yakalandıktan sonra kendisine verilen müddetnamede koşullu salıverilme tarihinin 01.01.2022 olduğu bildirilmiştir. Hükümlü açık kuruma geldikten sonra 01.03.2019 tarihinde ikinci kez firar etmiştir. Yakalandıktan sonra 01.06.2019 tarihinde kapalı kuruma alınmış ve yeniden düzenlenen müddetnamede koşullu salıverilme tarihinin 01.01.2023 olduğu bildirilmiştir. İşte Yönetmeliğin 8/2-c maddesi

uygulamasında, hükümlünün 01.01.2022 tarihine kadar kesinleşen cezaları bakımından açığa ayrılması mümkün değildir. 01.06.2019 tarihi ile 01.01.2023 tarihi arasında kesinleşip gelen cezalar yönünden ise açığa ayrılması mümkündür. Ve bu cezaların koşullu salıverilmeye ekledikleri süreler düşülerek açığa ayrılacağı tarih tespit edilmeli, hükümlü ikinci kez firar ettiği için 01.01.2023 tarihine kadar otomatik olarak kapalı kurumda tutulmamalı, açığa ayrılma şartları değerlendirilmelidir.

III. AÇIĞA AYRILMA ŞARTLARININ KAYBEDİLMESİ VE KAPALI KURUMA İADE

Açığa ayrılan hükümlülerin hangi hallerde yeniden kapalı kuruma gönderilecekleri Yönetmeliğin 12. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak CGTİHK'nın 14. maddesine 7242 sayılı Kanun ile eklenen 5. fıkra hükmü ile de açık kurumdaki hükümlülerin kapalı kuruma iadesi ile ilgili yeni kuralar getirilmiştir. Bu nedenle her iki düzenlemenin birlikte değerlendirilmesi gerekir. Nitekim kapalıya iade ile ilgili bazı hallerde Kanun infaz hakimi onayını aramazken, Yönetmelikte infaz hakimi onayı aranmaktadır.

Kapalı kuruma iade ile ilgili sebepler, Yönetmelikte ayrıntılı olarak düzenlenmiş olduğundan, bu sebeplerin tümüne tek tek değinmeye ve Yönetmelik hükmünü tekrar etmeye gerek duymuyoruz. Uygulamada önem taşıyan bazı sebepleri açıklamakla yetineceğiz.

Açığa Ayrılma Yönetmeliğinde kapalı kuruma iade ile ilgili, bir istisna dışında, doğrudan açık kuruma alınanlar ile kapalıdan açığa ayrılanlar arasında bir ayırım yapılmamıştır. Buna karşılık Yargıtay, cezaları doğrudan açık kurumlarda yerine getirilenlerin firar etmesi halinde kapalı kuruma iade edilemeyeceklerine karar vermiştir.³⁵ Yargıtay'ın bu yöndeki uygulamasından sonra; 7242 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile, doğrudan açık ceza infaz kurumuna alınanların da şartların oluşması halinde kapalı kuruma iade edilebilecekleri açıkça düzenlenmiş ve uygulamadaki tereddüt giderilmiştir.³⁶

Yönetmeliğin doğrudan açık kuruma alınan hükümlülerin kapalı kuruma iadesi ile ilgili getirdiği istisna, yaş, sağlık durumu, bedensel veya zihinsel yetenekleri bakımından çalışma koşullarına uyum sağlayamayan hükümlülerdir. Bu hükümlüler eğer doğrudan açık kuruma alınmışlarsa Yönetmeliğin 12/1-ç maddesine göre kapalı kurumlara iadesi mümkün değildir. Buna karşılık kapalı kuruma iadeyi düzenleyen CGTİHK'nın 7242 sayılı Kanun ile değişik 14/5-c maddesine göre doğrudan açık kuruma alınan ve çalışma koşullarına uyum sağlayamadıkları tespit edilenlerin de kapalı kuruma iade edilmeleri

³⁵ Yargıtay 1. Ceza Dairesi 2017/2091 Esas 2020/177 Karar sayılı kararı.(Karara UYAP sisteminden erişilmiştir)

³⁶ Mecit, 2020, s. 356

mümkündür. Yönetmelik hükmü açıkça hükümlüler lehine olsa da, 7242 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 15/04/2020 tarihinden itibaren üst normun önceliği kuralı gereği artık Yönetmeliğe göre değil doğrudan CGTİHK'ya göre işlem yapılması gerekir.

Açık kurumdan kapalı kuruma iade sebeplerinden biri olan tutuklama tedbirinin uygulanması önem taşımaktadır. Zira tutuklama tedbiri firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fiziki engelleri olan tutukevlerinde veya kapalı kurumların buna ayrılmış bölümlerinde infaz edilir (CGTİHK m. 111/1). Bu sebeple, açık kurumda bulunan hükümlünün başka bir suçtan dolayı tutuklanması halinde açık kurumda kalmasına olanak yoktur. Tutukluluk hali devam ettiği sürece de bu hükümlüler yeniden açığa ayrılamazlar (Yönetmelik m. 8/3-a)

Tutuklama bir ceza muhakemesi tedbiri olup, kuvvetli suç şüphesi üzerine uygulandığından, kişi hakkında henüz bir mahkumiyet kararı yoktur. Açık kurumdan tutuklama nedeniyle kapalı kuruma iade edilen bir hükümlü, tutuklu olduğu suçtan tahliye edildiğinde kendiliğinden açık kuruma ayrılabilir midir, yoksa açığa ayrılma ile ilgili yeni bir idare ve gözlem kurulu kararı mı alınacaktır?

Bu konuda kanunda açık bir düzenleme olmamakla birlikte, hükümlülük ile tutukluluğun birleştiği durumlarda, öncelikle kesinleşmiş mahkumiyet hükmü infaz edilir ve tutuklama tedbiri sıraya alınır³⁷. Açık kurumda iken başka bir suçtan tutuklanan kişi kapalı kuruma alındığında esasen açık kurumda infaz etmekte olduğu cezayı kapalı kurumda infaz etmeye devam etmektedir. Bu sebeple tutuklama kararı nedeniyle kapalı kurumda bulunduğu sürece disiplin sebebiyle iyi halli olma durumunu kaybederse, tutuklama kararından tahliye edilse bile yeniden açığa ayrılabilmesi için karar alınması gerekir. Buna karşılık, tutuklama kararı nedeniyle kapalıda kaldığı süre içinde iyi hali etkileyen bir durum olmamış ise; sadece tutuklandığı için iyi halli olmadığı gerekçe gösterilerek hükümlünün yeniden açık kuruma ayrılmasına engel olunamaz. Zira tutuklama kararı kişinin iradesine bağlı bir durum değildir ve şüphelinin her zaman beraat etme ihtimali mevcuttur.³⁸

³⁷ Şen/Başer, 2016, s. 169; Mecit, 2020, s. 739,

³⁸ Bu duruma benzer olarak, daha önce CGTİHK'nın 105/A-7 maddesinin ilk şeklinde yer alan ve denetimli serbestlik tedbirini infaz ederken başka suçtan tutuklananların kapalı kuruma gönderilmesini öngören düzenleme Anayasa Mahkemesinin 2014/14 Esas 2014/77 Karar sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi iptal kararının gerekçesinde "(...) İtiraz konusu kural uyarınca hükümlü hakkında; işlediği iddia olunan başka bir suçtan dolayı 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde sayılan nedenlerle tutuklama kararı verilmesi hâlinde, tekrar kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmeleri kanun koyucu tarafından bir tedbir olarak düzenlenmiş ise de, söz konusu kural bu kişilerin kesinleşen bir suçları olmaksızın haklarında yaptırım uygulanmasına neden olmaktadır. Bunun yanında kural, denetimli serbestlikten yararlanma hakkını ve denetimli serbestlik kurumundan hükümlü ve toplum lehine beklenen kamusal yararı da ortadan kaldırmaktadır. Kanun'un çıkarılma amacı

Açığa ayrılan hükümlülerin kapalı kuruma iadelerine ilişkin bir diğer sebep de; açığa ayrıldıktan sonra hükümlünün yeni bir cezasının kesinleşmesi ve mevcut ceza ile toplandığında açığa ayrılma için koşullu salıverilmeye Yönetmeliğin 6. maddesinde öngörülen sürelerden daha fazla kaldığının ya da hükümlünün şartları taşımadığı halde açığa ayrıldığının tespit edilmesidir. Bu durumda hükümlü ceza infaz kurumu yönetim kurulu kararı ile kapalı kuruma gönderilir (Yönetmelik m. 12/2). Kapalı kuruma göndermeye ilişkin bu kararın infaz hakimi tarafından onaylanması aranmamıştır. Ancak bu karara karşı hükümlü İnfaz hakimliğine şikayet başvurusunda bulunabilir.

Hükümlünün yeni gelen cezasının toplanmasından sonra, kapalı kuruma iadesi yönünde karar verilmiş olması yeniden açığa ayrılmaya engel olmaz. Yönetmeliğin 6. maddesindeki koşullar sağlandığında tekrar açığa ayrılabilir.³⁹

IV. KENDİNE ÖZGÜ BİR DÜZENLEME OLARAK AÇIĞA GÖNDERME KARARI (Geçici m. 9/6)

7242 sayılı Kanun ile infaz hukukuna ilişkin çok önemli düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden biri de; açığa ayrılma hakkı dolmadan önce hükümlülerin açık kuruma geçebilmelerine olanak tanınmasıdır.

Kapalı kurumların mahiyeti itibariyle infazda sıkı şartlar getirdiği, buna karşılık açık kurumların hükümlülerin sosyalleşmesi ve dış dünya ile temasa daha çok imkan sağlaması göz önüne alındığında CGTİHK'a 7242 sayılı Kanuna eklenen Geçici 9. maddenin 6. fıkrasının hükümlülerin lehine bir düzenleme olduğunu kuşkusuzdur.

Geçici 9/6. madde uyarınca; Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hariç olmak üzere, toplam cezaları on yıldan az olanlar bir ayını, on yıldan fazla olanlar ise üç ayını kapalı kurumda geçiren iyi halli hükümlülerden, açığa ayrılmalarına bir yıl veya daha az süre kalanlar talepleri halinde açık kurumlara gönderilebilirler.

---

ile çelişen bu hususlar ise hükümlülerin henüz işleyip işlemedikleri belirli olmayan bir suçtan dolayı yaptırma tabi olmalarına yol açmakta ve Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen "suçsuzluk karinesi" ile bağdaşmamaktadır. Öte yandan, itiraz konusu kural, ilgililerin, suçlulukları ispatlanıncaya kadar suçsuz sayılmaları olanağından yararlanmalarını engellemekte ve hukuk devletinin gereklerinden olan hukuki güvenlik ilkesini de ihlal etmektedir." tespitine yer vermiştir. (https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2014/77?EsasNo=2014%2F14)

³⁹ Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 2015/537 Esas 2015/41146 Karar sayılı kararı da aynı yöndedir.(Karara UYAP sisteminden erişilmiştir)

Açık kurumlara gönderilmeye engel olan suç kataloğuna bakıldığında, bu kataloğun doğrudan açık kurumda yerine getirilemeyecek ceza kataloğuna göre daha dar olduğu görülmektedir. Örneğin bu hükümde cinsel suçlar sayılmadığı için, bir yıl erken açık kuruma gönderilmeye engel değildir. Yine açığa ayrılmada, cumhuriyet savcısının başkanlığında toplanan idare ve gözlem kurulunun yetkisine giren ve infaz hakimi onayına tabi tutulan uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu da bu kapsamda istisna edilmemiştir.

Açığa ayrılmaya bir yıl veya daha az süre kala kapalı kurumdan açık kuruma geçmek için hükümlünün iyi halli olması ve talebinin bulunması gerekir. İyi hal kararının alınma usulü, açığa ayrılma kararında olduğu gibidir. Örneğin uyuşturucu ticareti veya cinsel suç hükümlülerinin ya da toplam cezası on yıldan fazla olanların bir yıl erken açık kuruma gönderilmeleri için iyi hal değerlendirmesi cumhuriyet savcısının başkanlığında toplanan idare ve gözlem kurulunca yapılacaktır. (CGTİHK m. 89/3-4)

Geçici 9/6. madde kapsamında açık kuruma geçen hükümlüler henüz Yönetmeliğin öngördüğü açığa ayrılma şartlarını taşımadığından, bu hükümlülerin açık kurumda olmaları onlara açığa ayrılmaya bağlı tüm hakları vermez. Nitekim; madde metninde açıkça *“ilgili mevzuat uyarınca açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya, beşinci fıkrada belirtilen süreler içinde hak kazandıkları takdirde beşinci fıkra uyarınca izinli sayılırlar”* denilerek bu hükümlülerin açığa ayrılmaya bağlı haklardan doğrudan yararlanamayacakları belirtilmiştir. Bu nedenle, kavram karışıklığı olmaması için bu düzenlemeye *açığa gönderme* demeyi uygun buluyoruz.

40

Açığa gönderilen ve burada barındırılan hükümlüler hakkında, Kanun ve Yönetmeliğin ön gördüğü açığa ayrılma koşullarının sağladığı tarih itibariyle genel hükümlere göre açığa ayrılma kararı verilecektir.

Geçici 9/6. maddede açığa gönderilecek hükümlüler bakımından, CGTİHK'nın 14/4. madde kapsamında olanlar için infaz hakimi onayı alınması ile ilgili bir hüküm yer almamaktadır. Ancak açığa ayrılmada kamu düzeni ve güvenliği bakımından ağırlığı bakımından özel önem atfedilen bu suçlardan hükümlü olanların, bir yıl erken açık kuruma gönderilmelerinde de kıyasen uygulama yapılması ve infaz hakimi onayı gerektiği kanaatindeyiz. Zira, bu hükümlüler her ne kadar açığa ayrılmaya bağlı bazı hakları kullanamıyor olsalar da; aşağıda COVID-19 izni bölümünde açıklanacağı üzere, açığa ayrılma hakkı kazanmaksızın özel izin hakkı kazanacaklar ve toplumla temas haline geçeceklerdir. ⁴¹

⁴⁰ Geçici 9/6. maddedeki düzenlemenin açığa ayrılma olarak nitelendirilmesi bakımından bkz. Yenidünya

⁴¹ Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün Cumhuriyet Başsavcılığının görüş talebi üzerine verdiği 20/01/2021 tarih ve E-66708689-

Bunun yanında, açığa ayrılma hakkını elde eden hükümlülerin bu kurumlara geçişinde infaz hakimi onayı aranırken, bu hakkı henüz kazanmadan önce açık kuruma gönderilecekler için İnfaz hakimi onayı evleviyetle geçerli olmalıdır.

CGTİHK'nın geçici 9/6. maddesi 30/11/2021 tarihine kadar uygulanacaktır.⁴² Bu tarihten sonra yeni bir Kanuni düzenleme yapılmadığı sürece, kapalı kurumda bulunan hükümlülerin bir yıl erken açık kuruma gönderilmeleri mümkün değildir.

V. AÇIĞA AYRILMANIN HÜKÜMLÜLERE TANIDIĞI HAKLAR

Açık ceza infaz kurumunda bulunmak, hükümlüleri dış dünyaya oldukça yakınlştırır.⁴³ Bu anlamda, kapalı kurumda bulunmanın getirdiği çoğu yoksunluk, açık kurumlarda yoktur. Kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerin de asgari düzeyde hakları vardır. Örneğin; ziyaretçi kabulü, haberleşme, eğitim, avukat ve noter ile görüşme, ölüm ve hastalık halinde mazeret izni gibi haklardan kapalı kurumdaki hükümlüler de yararlanır. Ancak bu yararlanma, kapalı kurumların özelliği ve infazın ıslah etme amacı kapsamında sınırlı şekillerde olmaktadır.⁴⁴ Açık kurumlarda ise; sayılan bu haklar ve sadece açık kurumdakilere tanınan birtakım haklar çok daha geniş şekilde kullanılır.

Özellikle COVID-19 salgını nedeniyle hükümlülere tanınan uzun süreli izin hakkı, açığa ayrılmanın önemini daha da artırmıştır. Bu haklardan bazılarını açıklayalım:

A. Özel İzin Hakkı

CGTİHK'nın 95. maddesinde düzenlenen özel izin hakkı, açık ceza infaz kurumunda bulunan veya kapalı kurumlarda bulunmakla birlikte açığa ayrılma hakkı kazanan hükümlülere tanınmıştır. Açığa ayrılma hakkı kazanıp da ellerinde olmayan sebeplerle kapalı kurumda kalmaya devam edenler ⁴⁵dışında, kapalı kurumdaki hükümlülere özel izin verilemez.

204.21.21.32/8599 sayılı görüş yazısında bu hükmün uygulanmasında infaz hakimi onayının gerekmediği belirtilmiştir.

⁴² 7242 sayılı Kanunla CGTİHK/CGTİHKa eklenen Geçici 9/6. maddenin ilk şeklinde bu hükmün 31/12/2020 tarihine kadar uygulanacağı düzenlenmişken, 7256 sayılı Kanun ile bu tarih 31/07/2021 olarak; en son 7331 sayılı Kanun ile de 30/11/2021 şeklinde değiştirilmiştir.

⁴³ Turhan/Altıkat, 2012, s.17.

⁴⁴ Kapalı kurumlarda bulunan hükümlülerin hangi hallerde kurum dışına çıkabileceği, CGTİHKun 92.maddesinde düzenlenmiştir.

⁴⁵ Kapalı kurumlarda olup da ellerinde olmayan sebeplerle açığa ayrılamayan hükümlüler, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin 115.

Özel izin; hükümlülerin aile bağlarını güçlendirmek ve dış dünya ile uyumlarını sağlamak amacıyla, kurum en üst amirinin önerisi ve Cumhuriyet başsavcılığının onayı ile verilir. İzinler, üç ayda bir ve yol süresi hariç yedi güne kadar verilebilir.⁴⁶

Hükümlülerin özel izin haklarının hangi usulde kullanılacağı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin 115. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle, özel izin hakkından yararlanacak olanlara, çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler da dahil edilmiş, ancak bunlar için açığa ayrılmış olma şartı aranmamıştır.

Özel izinde verilecek yol izni süresi gidilecek mesafe göz önüne alınarak gidış geliş için toplam dört gün geçemez (Yönetmelik m. 115/5).

Her ne kadar Kanunda ve Yönetmelikte özel izin hakkı için *açık kurumda bulunanlar* ifadesi kullanılmış olsa da; CGTİHK'nın geçici 9/6. maddesi gereğince, bir yıl erken açık kuruma gönderilenler, salt bu kurumda barınıyor olmakla, özel izin hakkından yararlanamaz. Açığa ayrılma şartları oluştuğu ve açığa ayrılmaları yönünde karar verildiği tarihten itibaren özel izin hakkı doğar. Buna karşılık Geçici 9. maddenin 5. fıkrasında düzenlenen ve aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacak olan COVID-19 salgını nedeniyle tanınan süre bittikten sonra açığa ayrılma hakları oluşmasa bile özel izin hakkından yararlanacaklardır.

CGTİHK'nın 14. ve Açığa Ayrılma Yönetmeliğinin 6. maddesine göre, İcra ve İflas Kanununa göre verilen tazyik hapislerinin doğrudan açık kurumlarda yerine getirilmesine rağmen, bu cezalar bakımından özel izin hakkı olmadığı kabul edilmektedir.⁴⁷ Bizce bu görüş yerinde değildir. Zira ne kanunda ne de Yönetmelikte, özel izin hakkı bakımından tazyik hapisleri için istisna getirilmiştir. Özel iznin koşulu; açığa ayrılmış olmak veya kapalı kurumda olmakla birlikte açığa ayrılma şartlarını taşımaktır. İcra ve İflas Kanununa göre verilen tazyik hapisleri doğrudan açık kurumlarda yerine getirildiğine göre, bu kapsamdaki hükümlülerin özel izin hakları Kanundan doğmaktadır. Kanunda olmayan bir istisnanın hükümlü aleyhine yorum yoluyla getirilmesi mümkün değildir.

---

maddesine göre kurum kapasitesi, hükümlünün yaşı, sağlığı gibi nedenlerle açık kuruma gidemeyenleri ifade eder.

⁴⁶ Alman infaz hukukunda özel izinlerin açık kurumdaki hükümlülere verildiği yönünde bkz. Yerdelen, 2020, s. 476.

⁴⁷ Şen/Başer, 2016, s. 232; aynı eserden aktarılan Yargıtay 19. CD. 2015/17757 Esas 2015/7457 Karar sayılı kararı.(Karara UYAP sisteminden erişilmiştir)

B. COVID-19 İzni

2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan COVID-19 salgınının ülkemizde de görülmesiyle birlikte genel sağlığın korunması ve virüsün yayılım hızının azaltılması için bir dizi önlem hayata geçirilmiştir. Bu tedbirler ve kontrollü sosyal hayat olarak adlandırılan süreç her şeyi olduğu gibi cezaların infazını da etkilemiştir.

Ceza infaz kurumlarında genel sağlığın korunması ve salgının yayılmasının önlenmesi bakımından ülkemizde de bir dizi önlem alınmış, birtakım kısıtlamalara gidilmiştir.⁴⁸

Bu dönemde yürürlüğe giren 7242 sayılı Kanun, salgın koşullarındaki infaz rejimine dair çok önemli hükümler içermektedir. Bunlardan en önemlisi de kuşkusuz, açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin salgının başlamasından kısa bir süre sonra izinli sayılarak, ceza infaz kurumlarından tahliye edilmeleridir.

7242 sayılı Kanunla CGTİHK'a eklenen Geçici 9. maddenin 5. fıkrasında, "*Covid-19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle, açık ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile kapalı ceza infaz kurumlarında bulunup da açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanan hükümlüler, 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen hükümlüler ve 106 ncı madde veya diğer kanunlar uyarınca denetimli serbestlik tedbirinden yararlanan hükümlüler, 31/5/2020 tarihine kadar izinli sayılır. Salgının devam etmesi halinde bu süre, Sağlık Bakanlığının önerisi üzerine Adalet Bakanlığı tarafından her defasında iki ayı geçmemek üzere üç kez uzatılabilir. Bu fıkra uyarınca izinli sayılanlar hakkında 95 ve 97 nci madde hükümleri uygulanır*" hükmü yer almaktadır.

Bu düzenlemeye uygulamada COVID -19 izni adı verilmiştir. COVID-19 izni, salgın hastalıktan doğan zorunluluğa bağlı ve geçici bir izindir. Bu istisnai haktan ancak açık kurumda bulunanlar ile kapalı kurumda olup da açığa ayrılma hakkını elde etmiş, buna karşılık elinde olmayan sebeplerle açık kuruma geçememiş hükümlüler yararlanabilmektedir.

Salgınının hemen başında, 7242 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 15/04/2020 tarihinden itibaren uygulamaya konulan bu izin hakkının ilk olarak 31/05/2020 tarihine kadar devam etmesi öngörülmüştü. Salgının devam etmesi üzerine bu süre Adalet Bakanlığınca kanundaki yetkiye dayalı olarak üç kez uzatıldı. Bu uzatma süresi 30/11/2020 tarihinde dolmasına rağmen salgın devam ettiği için Adalet Bakanlığınca verilen üç kez uzatma hakkı 11/11/2020 tarih ve 7256 sayılı Kanunla *yedi kez*; bunun

⁴⁸ Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 28/06/2021 tarihli duyurusunda, ceza infaz kurumlarında alınan tedbirler, hükümlü ziyaretleri, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerle ilgili salgın verileri ayrıntılı olarak kamuoyu ile paylaşılmıştır. www.cte.adalet.gov.tr (çevrimiçi erişim tarihi: 23/08/2021)

da yeterli olmaması üzerine son olarak 08/07/2021 tarih ve 7331 sayılı Kanunla *dokuz kez* şeklinde değiştirilmiştir.

Adalet Bakanlığınca COVID-19 izni en son 30/09/2021 tarihinden itibaren iki ay süreyle uzatılmıştır.⁴⁹ Geçici 9/5. maddede yeniden değişiklik yapılmadığı sürece Kasım ayı sonunda izin süresi sona erecektir.

CGTİHK'nın 93. maddesinin 1. fıkrasına göre, hükümlünün mazeret izni, iş arama izni ve özel izinde geçirdiği süreler hükümlükte geçmiş sayılır. COVID-19 izni istisnai bir izin olmakla birlikte Geçici 9. maddenin 5. fıkrasında aynı kanunun 95. maddesindeki özel izin hakkına atıf yapıldığı için, COVID-19 izninde geçen süreler de hükümlülükte geçmiş sayılmaktadır.

Hükümlülerin 15/04/2020 tarihinden bu yana izinde oldukları göz önüne alındığında, bir buçuk yıla yakın süredir ceza infaz kurumunda olmaksızın cezalarını infaz etmektedirler. Bu durum açığa ayrılma hakkına sahip olan hükümlüler için son derece önemli bir özgürlük imkanı sağlamaktadır.

COVID-19 iznine ayrılan hükümlülere kanunen herhangi bir yükümlülük yüklenmemiştir. İzin süresi içinde tutuklanma hali dışında, yeniden suç işlenmesi halinde dahi, hükümlü kapalı veya açık kuruma iade edilmez. Bu durum cezaların infazındaki amaçlardan biri olan toplumu suça karşı korumak bakımından olumsuz bir durumdur. Bizce, izne ayrılan hükümlülerin izin süresi içinde işledikleri belli ağırlıktaki suçlar yönünden yeniden açık kuruma iade edilmeleri veya izin süresince denetimli serbestlik tedbirlerine tabi tutulmaları yerinde olurdu.⁵⁰

C. Denetimli Serbestlikten Yararlanma Hakkı

Ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler için temel beklenti, cezanın infazını tamamlayıp özgürlüğe kavuşmak olduğuna göre, onları belli sürelerden önce özgürlüğe kavuşturan her düzenleme elbette hükümlü lehinedir.

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezaların infazı, CGTİHK'nın 105/A maddesinde düzenlenen ve hükümlülerin koşullu salıverilme tarihinden önceki bir zamanda toplumla bütünleşmesini sağlayan bir infaz rejimidir. Bu rejim bir koşullu salıverilme olmayıp, koşullu salıverilme tarihine kadar olan süreci kapsamaktadır.⁵¹

⁴⁹ İznin uzatılması kararı için bkz. www.cte.adalet.gov.tr (çevrimiçi erişim tarihi: 08/11/2021)

⁵⁰ Benzer bir eleştiri için bkz. Yenidünya.

⁵¹ Turhan/ Altıkat, 2012, s.11; Hükümlülerin bir yıl erken serbest bırakılmasının bir koşullu salıverilme olduğu yönünde bkz. Şen/Başer, 2016, s. 140.;

Denetimli serbestlikten yararlanmanın temel koşulu, açık ceza infaz kurumunda bulunmak veya kapalı kurumda bulunmakla birlikte açığa ayrılma şartlarını taşımaktır.⁵² COVID-19 izni istisna tutulursa, infaz hukukumuzdaki en lehe düzenleme denetimli serbestlik tedbiri ile cezanın infazdır. Hükümlülerin koşullu salıverilme tarihi dolmadan önce özgürlüklerine kavuşabilmeleri için açığa ayrılmış veya bu şartları sağlamış olmaları gerektiğinden, açığa ayrılmanın hükümlüler yönünden önemi bir kez daha ortaya çıkmakta ve iyi halli hükümlüler, iyi halli olmanın karşılığını bu şekilde almaktadırlar.

CGTİHK'nın 7242 sayılı Kanun ile değiştirilen 105/A maddesine göre, kural olarak koşullu salıverilme tarihine bir yıl veya daha az süre kalması halinde kalan süre denetimli serbestlik olarak infaz edilebilir.

Burada CGTİHK'nın 7242 sayılı Kanun ile değişik Geçici 6. maddesine değinmek gerekir. Nitekim bu düzenleme, genel kurala çok önemli istisnalar getirmiştir. 30/03/2020 tarihine kadar işlenen ve madde metninde istisna edilenler dışında kalan cezalar bakımından denetimli serbestlik süresi bir yıl yerine üç yıl olarak uygulanacaktır. Buna göre koşullu salıverilme tarihine üç yıl veya daha az süre kalan iyi halli hükümlüler denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilir. Hükümde belli tarihe kadar uygulanma yerine belli tarihe kadar işlenen suçlar dikkate alındığı için, hükümlü ceza infaz kurumuna ne zaman girerse girsin, işlediği suçun tarihi 30/03/2020 tarihinden önce ise, bu hakkı her zaman saklıdır.

Geçici 6. maddenin 2-a fıkrasına göre; 105/A maddesinin 3-a bendinde 0-6 yaş grubu çocuğu bulunan kadın hükümlüler ile yetmiş yaşını bitirmiş hükümlüler bakımından, koşullu salıverilmeye iki yıl kalması gereken süre dört yıl olarak uygulanır. Burada yetmiş yaşını bitirmiş hükümlüler bakımından 105/A maddesinin üçüncü fıkrasına atıf yapılmış olsa da; 105/A maddesinin üçüncü fıkrasında yetmiş yaşını bitirenlerle ilgili bir düzenleme yoktur. Bu nedenle, 30/03/2020 tarihine kadar işlenen ve istisna kapsamı dışındaki suçlar bakımından yetmiş yaşını bitiren hükümlülere doğrudan 4 yıl önce denetimli serbestlik hakkı tanınmıştır.

Aynı maddenin 2-a fıkrasında ise, 30/03/2020 tarihine kadar işlenen ve istisna kapsamı dışındaki suçlar bakımından ağır hastalık, engellilik ve kocama gibi nedenlerle hayatını yalnız idame ettiremeyen altmış beş yaşını bitirmiş hükümlülere, herhangi bir süre şartı olmaksızın denetimli serbestlikten yararlanma hakkı tanınmıştır.

Geçici 6. maddenin 2. fıkrasındaki hükümlüler bakımından istisna suç kataloğu aynı maddenin 1. fıkrasına göre daha dar belirlenmiştir.

⁵² Yargıtay 1. CD 2018/2181 Esas 2020/3313 Karar sayılı kararı. (Karara UYAP sisteminden erişilmiştir.)

Nitekim Geçici 6. maddenin 2. fıkrasında işkence ve eziyet suçu ile uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu istisna edilmemiştir.

Geçici 6. maddenin getirdiği diğer bir istisna ise; açığa ayrılma şartı ile ilgilidir. Bu istisna düzenlemenin, iyi halli olmak şartıyla, kapalı kurumda bulunan hükümlüler hakkında da uygulanabileceği öngörülmüş, kapalı kurumda bulunanların açığa ayrılma şartını sağlaması aranmamıştır. Örneğin, Geçici 6. maddenin 1. fıkrasında istisna suçlar arasında TCK 220. madde sayılmadığı için, suç örgütüne üye olanlar bakımından, genel hükümlere göre açığa ayrılmak için koşullu salıverilmeye bir yıldan daha az süre aranmasına ve ancak bu tarihten sonra denetimli serbestlikten yararlanabilecek olmalarına karşın, Geçici 6. maddedeki istisna düzenlemesi uyarınca bu kapsamdakiler de koşullu salıverilmeye üç yıl kala denetimli serbestlik tedbirinden yararlanabilmektedir.

SONUÇ

Ceza infaz kurumaları temelde kapalı ve açık kurumlar olarak ayrılır. Cezaların infazının ise kural olarak kapalı kurumlarda yapılması esastır. İnfaz sürecinde hükümlülerin sosyalleşmesi, toplumla bütünleşmesi ve iyi halli olarak cezalarını infaz edenlerin ödüllendirilmesi bakımından, açık ceza infaz kurumları hükümlülere önemli haklar sağlamaktadır.

Kapalı kurumların ceza infazı üzerindeki sıkı etkileri düşünüldüğünde açık kurumlar hükümlülere dış dünyaya önemli bir şekilde yaklaştırmaktadır. İnfaz hukuku sisteminde, kural olarak hükümlülerin açık kuruma geçmeleri kabul edilmemiş, bunun için belli şartlar öngörülmüştür. Bu şartları taşıyan ve iyi halli olan hükümlülerin açık kurumlara geçmelerine açığa ayrılma denir.

Açığa ayrılma, hükümlülerin infaz rejimini gevşetme yanında, bazı hakları kullanmanın da ön koşulunu oluşturur. Hükümlülere verilen özel izin hakkı, COVID-19 salgını nedeniyle yaklaşık bir buçuk yıldır devam eden izin, denetimli serbestlikle infaz rejiminden yararlanma gibi önemli konular açığa ayrılma şartına bağlanmıştır. Bu nedenle hükümlülerin açığa ayrılma şartlarının doğru değerlendirilmesi temel hak ve hürriyetleri ilgilendiren bir konudur.

COVID-19 salgını nedeniyle hükümlülere tanınan izin hakkının salgının devamı süresince uzatılması, hükümlülerin cezalarının bir kısmını toplum içinde çekmeleri sonucunu doğurmuştur. Açığa ayrılma hakkını elde eden tüm hükümlüler, suç ayrımı olmaksızın, bu haktan yararlanmaktadır. Ancak izin süresinde yeniden suç işleyen hükümlünün izin hakkının sona erdirilmesi şeklinde bir düzenleme olmaması bizce cezanın infazından beklenen amaca uygun olmamıştır. Zira infazdaki temel amaçlardan biri de yeniden suç işlenmesinin önlenmesidir.

KAYNAKÇA

Erdoğan, Oktay, *İnfaz Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, 2. Baskı.

Hafizoğulları, Zeki/ Kurşun, Günal, “Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk”, TBB Dergisi, S. 71, 2007, ss. 25-80.

Mecit, Kemal, *İnfaz Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, 5. Baskı.

Özbek, Veli Özer, *İnfaz Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.

Şen, Ersan, *Yorumluyorum X*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015.

Şen, Ersan/ Başer, Beyza, *Koşullu Salıverilme, Denetimli Serbestlik ve Ceza Ceza İnfaz Sorunları*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.

Şen, Ersan, “Suç Örgütüne Yardım Etme Suçundan Verilen Cezaların İnfazı”, <https://www.hukukihaber.net> (erişim tarihi 19/08/2021).

Şen, Ersan, “Hükümlülerin İyi Hal Değerlendirmesinde Yeni Kriterler”, <https://sen.av.tr/tr/makale>, (çevrimiçi erişim tarihi: 23.08.2021).

Turhan, Faruk/ Altukat, Abdurrahim, “Yeni Bir Ceza İnfaz Usulü Olarak Denetimli Serbestlik ve Bu Usulden Yararlanma Şartları” Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.2, 2012, ss. 1-46.

Yenidünya, Ahmet Caner, “Açık Cezaevine Ayrılma, Açık Cezaevinde İnfaza Dair Özellikler, Açık Ceza Evinde İzin”, <https://caneryenidunya.com/acik-cezaevi-ozel-izin-cezaevinde-covid-19-izni-acik-cezaevinde-infaz>, (çevrimiçi erişim tarihi: 16/08/2021)

Yerdelen, Erdal, “Alman Ceza İnfaz Hukukunun Esasları”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Y.8, S. 16, Aralık 2020, ss. 449-485.